

אוצר

בין אדם לחבירו

צילומי מקורות

הזכח תוכיח – תוכחה

מכון תורת האדם לאדם
צפת

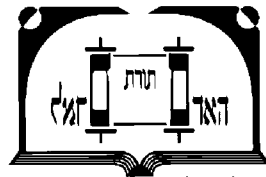
מכון לביקורת אמת בין אדם לחבירו

בס"ד

אוסף צילומים בהלכות בין אדם לחבירו

ניתן לערוך חיפוש בתוך הקובץ CTRL F

ניתן לפתוח חלון סימניות לראות רשימת הספרים CTRL B

מכון למקד הלכות שפין אדם לחבירו והפגמן

מכון תורת האדם לאדם, צפת

פָּרֶק ו

בְּעֵינַי גְּדוּל וְחֲנוּף הַבָּנִים וְעֵינַי תּוֹכָחָה:

א מֵאֵד צְרִיף אָדָם לְהִשְׁגִּיחַ עַל בְּנָיו שְׁיִלְכוּ בְּדַרְכֵי-הַשֵּׁם,
כִּי, חֶסֶד וְשָׁלוֹם, בְּקִלְקוּל בָּנִים, יַעֲנִשׁוּ אָב וְאִם
מְאֹד. וְאִף אִם הָאָב צַדִּיק, אִם יֵשׁ-לוֹ בֶּן רָשָׁע, אֲזִי נוֹטֵלִין
אוֹתוֹ מִגֵּן-עֵדֶן ¹²³⁴⁵⁶⁷ לְגִייהֶנוּם לְמַעַן יִרְאֶה בְּיַסּוּרֵי בָנוּ. אֲבָל
כְּשֶׁמִּיֶּסֶר אֶת בָּנוּ וּמְדַרְיִכּוּ, אֲזִי פּוֹדֶה הַבֶּן אֶת אָבִיו מִגִּייהֶנוּם
וְגַם מְבִיאוֹ לְגֵן-עֵדֶן א*.

לעוה"ב בזכות מעשים בעוה"ז כו'. ועוד כי העבירה אינה נודעת בעובד
השם יתברך כשישב בטל ונזהר מן העבירות. אבל העבודה נודעת
כשרואים אותו עוסק במצות וע"ז נאמר (מלאכי ג') ושבתם וראיתם בין
צדיק לרשע בין עובד אלהים לאשר לא עבדו. ומדברי קבלה יתבאר זה
הענין והגמרא מלא ממנו והראיות ברורות יוכיחו כו'. ויסוד גדול מיסודי
האמונה שיאמין האדם שמוטב לו שיבקש עונש חמור בעוה"ז או בגייהנם
ממה שיפסיד כלום משכר העוה"ב וראי' מאלישע (אחר) דאמר עליו ר"מ
(חגיגה ט"ו:) מתי אמות ואעלה עשן מקברו וכי יעלה ע"ד שר"מ רצה
להעניש את רבו. וכ' עוד השל"ה משם ס' שושן סודות וז"ל ובכ"ל דע
כי לא יכול הפה להוציא עונש מ"ע לכן לא נכתב עונשו והוא דומה
לעוה"ב עין לא ראתה כו' ודע זה עכ"ל. ובמד"ר פ' משפטים ומעולם לא
שמעו לא האזינו עין לא ראתה (ישעיה ס"ד) וכי מעולם לא שמעו אלא
אין העולם יכול לשמוע מהו מתן שכרן של מצות עכ"ל המדרש. וכתב
הרמב"ם ז"ל בפ"י המשנה, כי מעיקרי האמונה שכל העושה מצוה אחת
כל ימיו מתרי"ג מצות כתקנה וכמאמרה לשמה מאהבה מבלי שישתתף
בה כונה לד"א כגון להתפאר בה או לבקש שכר עליה זוכה בשבילה לחיי
עוה"ב וכ' ע"ז בר"ח שם ש"א ולא תתכן זכות זו אלא למי שקובע לעצמו
מצוה אחת ולא עבר עליה מימיו כגון מי שקבל על עצמו שלא יבטל
תפילה במזיד לעולם או שלא יבא לידו פרוטה מגזל וכו'. והלשון הזה
הוא לקוח מס' האמונות והדעות לר"ס גאון ז"ל שכ' שם ג"כ כנ"ל.
א. משלי כ"ט י"ז. כתוב בשל"ה שער האותיות מאמר ד"א, וז"ל עיקר

עד אבן פרק ו שלמה

ויסוד גידול בנים התורה אמרה¹ ולמדתם את בניכם כי זהו התכלית של פו"ר להיות לו בנים וב"ב עד עולם עוסקים בתורה ומצות. וידוע כי² אדם עיר פרא יולד³ ויצר לב האדם רע מנעוריו ע"כ צריך להרגילו ולחנכו במדות ישרות מעת שיוכל לדבר וכמ"ש רז"ל⁴ תינוק היודע לדבר אביו מלמדו שמע ישראל כו' תורה צוה כו'. האב והאם לא ימנעו מוסר תיכף מימי נערו ומהוסיף תמיד דבר יום ביומו כפי אשר יוכל שאת כפי הבנתו ולא ימנעו ממנו שבט מוסר כמ"ש⁵ חושך שכטו שונא בנו וכל המדות הרעות שראוי לאדם השלם להתרחק מהם כגון השבועות והקללות והכעס ואכזריות והגאווה והעזות והקנאה והשנאה והתאוה ורכילות וליצנות ולה"ר ודברי המותר וכיוצא בהם אלף אלפים. וכן המדות הטובות שראוי לאדם השלם להתדבק בהם והיינו היפך ממדות הנ"ל והמורא והבושה והשתיקה ואלף אלפים כיו"ב ועל כולם ידיעת השי"ת כפי כחו ולהיות תמיד דברי קדושה יוצאים מפיו והרבה כאלו בכל שאר המדות צריך למסור גופו שיעשה אותו קנין בנפשו. ויוכיחנו תמיד בכל יום ויום⁶ הוכח יוכיח אפי' ק' פעמים דבר יום ביומו ולא ינוח ולא ישקוט עד שיהיו נקנים בנפשו.

ויתחיל בו מבן ב' וג' שנים להדריכו בכל ויתחיל להדריכו בקטנותו מצד ב' טעמים. הא' כי אמרו חז"ל⁷ ינקותא כלילא דורדא כל מה שקנה בנפשו בילדותו נשאר כן בטבע קיים כל ימיו וז"ש⁸ חנוך לנער ע"פ דרכו בעודו נער קטן ינהיגו במדות טובות ואז גם כי יזקין לא יסור ממנה. הב' כי כשמתחיל האב להוכיח את בנו בשבט מוסר ובמורא גדול בעוד הנער קטן שיהי' לו עמו תוכחת מגולה ואהבה מסותרת אז יהיה לעולם מורגל במורא האב להיות ירא וחרד כי ישמע לאביו גם כי יזקין. אבל אם בנערותו הראה לו אביו חבה יתירה⁹ ולא עצבו אביו ח"ו אז אח"כ כשנתגדל מסיר אזנו משמוע לאביו ולאמו. והמשילו דבר זה לנטיעה בעוד שהיא ילדה יוכל האדם לנטותה ולישרה כפי רצונו. אבל אם נתגדל האילן בעקמימות א"א לישרו אח"כ. כן משפט הנער. וע"ז אמר דהמע"ה¹⁰ אשר בנינו כנטיעים מגודלים בנעוריהם כו' וע"ז רמזו חכמי המשנה¹¹

1. דברים יא, יט: ולמדתם אתם את בניכם. 2. ע"פ איוב יא, יב.
3. בראשית ח, כא. 4. עיין סוכה מב. 5. משלי יג, כד.
6. בבא מציעא לא. 7. שבת קנב. 8. משלי כב, ו.
9. ע"פ מלכים"א א, ו. 10. תהלים קמד, יב. 11. אבות ג, י.

אבן פרק ו שלמה עה

ב מי שמונע מליסר ולהכות את בנו על דבר שראוי ליסרו ומחפה עליו, הרי זה שונא את בנו, כי לסוף יצא לתרבות רעה. אבל מי שאוהב את בנו, לא די שמיסר אותו על הראוי לו, אלא שדורש עליו פן עשה נדנוד קל ומיסר עליו. ולכן אמרו (מכות ח:): אפלו גמיר, נמי מצוה מה שמכה אותו. והינו, שלא יהיה בו נדנוד-רע כלל. וכל מי שאהבתו גדולה יותר, תוכחתו מרבה.

באזהרת שנה של שחרית ופשוטו אמת אבל ג"ז אמת שיהיה האב נזהר שלא ישן השחרות כלומר הינקות וכן כ"א ואחד ירגיל עצמו בילדות ויתעורר בהתעוררות רב.

והנשים מצוות על תוכחת בניהם כמו האב ויותר מהם מטעם שהן פנויות ומצויות יותר בבית ואמרו¹² הני נשי במאי זכיין באקרואי בנייהו לבי כנישתא ויען כי טבע הנשים רכות ע"כ החיוב מוטל על הנשים ללבוש כלי גבר ר"ל להיות לאביר לב ולהוכיח בשבט מוסר ולהכות אותו בטוב גם כי יזעק וישוע לבלתי שמוע עד שיסור מדרך הרע. ודרך רמז אני אומר¹³ ידי נשים רחמניות בשלו ילדיהן וכו'.

כלל גדול יהי לאב המיסר את בנו שיהי בטוב ושיהא הבן הולך בדרך הישר אפי' בסתר יראה בכל כחו להדריכו במדת האמת כמ"ש¹⁴ למדו לשונם לדבר אמת ויגדיל עונש השקר אפי' בשיחה בטלה ויפאר לו שכר הגדול לאומר אמת ויטיל מורא גדול עליו אם יצא מפיו דבר שקר ויתרה בו התראות גדולות נמצא כשיהי' מדה זו של אמת תקועה בלב הבן אז יקיים הבן כל מצות אביו כי יראה שישאלנו עשית כך וכך וישיב לו מפני היראה אמת כי ירא הוא אולי יאחז ונמצא בדאי ועונשו מרובה ומכח שמוכרח לומר אמת יהי' לעולם סור מרע ועושה טוב עכ"ל הזהב.

ב. כמ"ש בעק' משל לאשה שרואה במראה כשהיא מתקשטת ומרחצת טינופיה היא בוררת מראה היותר יפה שמראה את כתמיה הדקין לגדולים והיינו מפני שרוצה להסיר את כתמיה הדקים מאוד בכדי שתהא נראית יותר יפה. כן האוהבו יותר דורש יותר על אולתו אשר עשה ומיסר אותו ע"ז בכדי שלא יעשה עוד אף הדבר הקטן [משלי י"ג כ"ד].

12. ברכות יז. 13. איכה ד, י. 14. ע"פ ירמיה ט, ד; ועי' סוכה מו:

ג גם את הפנות צריך להדריך תמיד, שלא יצא מפיהם קללה ושבועות וכזב ומחלקת, לשון הרע ורכילות, ושמירת כל המצות. ואם לא ישמעו, צריך להכות אותם ושלא לרחם עליהם כלל. וגם צריך להדריכם, אשר בשבת-קדש ובקעות הפנאי יהיו עוסקות בספרי-מוסר (עלים לתרופה).

ד כשפכה את בנו, לא יפה אותו מפת-אויב דרך פעם על העבר, רק פונת ההפאה תהיה להצילהו מן העתיד ולא יעול¹⁵ עוד דרכיו. ולכן אל יפה אותו הרבה בפעם אחת, רק מעט מעט לפי דרכו ולפי הנאות לו. וכשרואה שרבה חמתו עליו, לא יפה אותו כלל בעת ההיא (משלי יט, יח-יט).

ה וצריך להוכיח את הבנים הרבה בדברים רפים, בדברי-מוסר¹²³⁴⁵⁶⁷ המתישבים על הלב, והעקר בחנוך והרגל. והדבור והמדות צריך הרגל רב, וההרגל על כל דבר שלטון (א). וכל ההתחלות קשות, ואחר-כך: "ואזל לו אז

(א) א"ה וזאת היא הסיבה אשר בעו"ה רבים לא נזהרו מלהוציא מפיהם שבועות שוא ושקר ודברי כזב וליצנות וקללות ולה"ר וזהו באשר הורגלו כן מנעוריהם. והאנשים אשר הורגלו מנעוריהם שלא להוציא מפיהם שבועה וקללה אפי' כאשר יהיה להם צורך גדול בדבר לא יכשלו בזה. ובשל"ה שער האותיות אות ד' כ' בחסיד אחד אחר שהרגיל את בנו תמיד במדת אמת והיה כ"כ רגיל בדבר. עד כי אפי' יהבי לו כל חללי דעלמא לא הוי משנה בדבורו. וכן מי שנתגדל במדינה אשר אין נזהרים שם ח"ו באיסור הוצאה בשבת או לאכול בלא נט"י יקל בעיניו האיסור ויקשה עליו להזהר בו גם שהוא נזהר במלאכות אסורות ושאר איסורים והכל מפני גדול כח ההרגל (ועי' גיטין נ"ד באתרא דר"י חמירא להו שביעית משבת ועיין רא"ש פ"ד דבכורות ויו"ד ס' קי"ט ס"ה) וכן מי מהחרדים אשר הרגיל עצמו להזהר בדבר שאין המון העם נזהרים בו (בין אם יהי' קל או חמור כי הבאנו רק לדוגמא בעלמא) בין אם יהי' בשוא"ת כמו שלא להוציא בשבת גם במקום שיש עירוב לחוש לד' המחמירים או לאיסור חדש. בין אם יהי' דבר שהוא קום ועשה ד"מ להזהר במים אחרונים. או ליטול ידיו לדבר שטיבולו במשקה. או הוא נעשה בעיניו

15. בביאור הגר"א על משלי: לבל ימער עוד בדרכיו.

אבן פרק ו שלמה עז

יְתַהַלֵּל¹⁶ (פְּרוֹשׁ, כְּשֶׁהוֹלֵךְ לְבֵית-עוֹלָמוֹ, אִזּוֹ יְתַהַלֵּל, אִף כִּי מִתְחַלֵּה יְגִיעָתוֹ רַבָּה וְצִעְרוֹ גָּדוֹל (משלי כ, יד)). כִּי הָרָשָׁע בְּעֵצְמוֹ יוֹדֵעַ, שָׂרַע וְזָרָה, אִף שֶׁקָּשָׁה לוֹ לְפָרֵשׁ. עַל-כֵּן הֶעֱקָר בְּחִנּוּךְ מִקְטָנוּתוֹ, וְקָלְפַת הָאָגוּז יִרְקָה — נוֹחָה לְהִסִּיר (עלים לתרופה).

ו מה שֶׁהָאָדָם מְדַקְדֵק בְּלְמוּדוֹ, מוֹעִיל לְתַקוּן הַמְּדוּת

כטבע ממש ככל הדינים והאזהרות שבתורה. וכן בפרטי איסור אחד ג"כ מתחלק לפי ההרגל. כי כאשר יקרא לאחד אשר ידליק נר או יכבה בשבת בשגגה או יחרד ויבהל מאד יותר מאשר יקרה אשר יצוד תרנגולת בשגגה. או ימרח רטיה. או ישל באיסור ברירה כמאכלו בשבת. גם כי יודע הדין שחומר שניהם שוה מכל זה ראינו כמה גדול ועצום כח ההרגל. ומה רב כח החינוך. כי את אשר נצרך להאדם הגדול יגיעה רבה ועמל גדול. וקל להשריש בטבע הקטן על נקלה אשר יהיה ע"ז מוכרח כל ימיו. וכן הענין במדות רבות. כאשר האדם נער ורך נקל להסירם ממנו ועקבותיהם לא נודעו כמשה"כ אולת קשורה בלב נער שבט מוסר ירחיקה ממנו. משא"כ כשמתגדל האדם צריך יגיעה גדולה ועצומה לשנות לטוב מדותיו הרעות. והוא בדמיון המזיק הנורא התנין אשר בים הנקרא (קארקאדיל) אשר תטיל ביצותיה על שפת הים ובעוד שלא נתפתחה קליפת הביצה תעבור בריה קטנה וחלושה ותדוש ברגלה ותשימן לאל ולאפס. אולם אח"כ כאשר נתבקעה ביצת הצפעוני אז תוכל להזיק כמה אלפים אנשים ואין מידם מציל. ומזה תראה כמה נואלו האנשים אשר בגלל אהבתם הבהמית הדמיונית. (כאשר היא שנאה באמת כמ"ש החכם מכל אדם חושך שכטו שונא בנו) יפקירו את בניהם לבאר שחת ולאבדון עולם. ולא שמו לב לתקן מדותיהם הנשחתות וטבעיהם הרעים. ויש אשר ימנעו מלהשגיח על בניהם מחמת טרדה ועצלות וע"ז יומלץ מאמר הכתוב גם מתרפה במלאכתו אח הוא לבעל משחית כמ"ש לעיל. ויש אשר יאמרו כי להנער הטוב א"צ חינוך כי יהי מעצמו טוב ולהנער הרע לא יועיל חינוך וזה טעות נגלה מן הכתובים ומן הקבלה ומן השכל ומן החוש. ומבואר מכמה כתובים במשלי כי החינוך ותוכחת מוסר לנער הכרח גדול מאוד ומאמרי חז"ל בכמה מקומות אין מספר וכמש"ל בשם השל"ה והגר"א ז"ל כי לכל אחד ואחד צריך חינוך לפי מה שהוא ע"כ ישים כל אדם עיניו ולבו ע"ז אם בעל נפש הוא. (ויש אנשים אשר המעט מהם כי לא ימלאו את ידיהם להוכיח את בניהם כדת וכשורה. אבל עוד יעקלו את הישרה להצדיק רשעת בניהם עקב שוחד אהבת עצמם ואהבת בניהם וכל אשר יעשו בניהם יהי מה שיהי יאמרו כזה ראה וקדש כי היא הדרך הנכוחה יען כי לא ימצאו מנוחה לעצמם בג"ע אם בניהם יהיו בגיהנם וכאשר בניהם לא יאכו לשנות את דרכם ירצו המה לשנות את המציאות בהבלי דמיוניהם וזה מטעות האנשים הרוצים להמשיך המציאות כפי רצונם. וכל עוד אשר הכנים יסלפו יותר את דרכם. כן ימשכו האבות אחריהם ללכת אחורנית מדחי אל דחי (כי לא ירצו להאמין אשר בניהם יהיו בגיהנם) עד לאין מרפא ר"ל והחי יתן אל לבו.

16. משלי כ, יד.

וְהַמְעֵשִׂים טוֹבִים. וְכָל־שֹׁפֵן אִם הָאָדָם מִקְדִּים לְלַמֵּד (ב)
 בִּילְדוֹתוֹ, אִם־כֵּן אֵין יֵצֵר הָרַע שׁוֹלֵט בּוֹ אַחֲר־כֶּף (ג). וְעַל
 זֶה אָמְרוּ¹⁷: חֲבָרְיוֹ רָצִין אַחֲרָיו וְאֵין מְגִיעִין אוֹתוֹי. וְצָרִיךְ
 לְחַנְּכֶם בִּילְדוֹתֶם לְלַמֵּד לְשֵׁם־שָׁמַיִם. וְאַל יִשְׁגִּיחַ עַל
 הָאוֹמְרִים כִּי הֵנְעַר אֵין צָרִיךְ לָזֶה, חַס וְשָׁלוֹם, אֲדַרְבֵּה "חֲנַף
 לְנַעַר עַל־פִּי דְרָכּוֹ, גַּם וְכוּ", וְעַקֵּר הַכֹּל הוּא (עלים לתרופה).
 זֶה לְעוֹלָם יִרְאֶה אָדָם לְהוֹכִיחַ אֶת חֲבָרְיוֹ עַל דְּבָרֵי שְׁעוֹשֶׂה
 לֹא טוֹב, כִּי אִם יִשְׁמַע לוֹ וַיִּיטִיב אֶת מַעֲשָׂיו, אִז
 כָּל הַמַּצּוֹת שֶׁיַּעֲשֶׂה הֵם עַל־יָדּוֹ, וַיִּטַּל שָׂכָר כְּמוֹ הַעוֹשֶׂה
 בְּעֵצְמוֹ. וְאִם לֹא יִשְׁמַע לוֹ, אִז נוֹטַל אֶת הַטוֹב מִמֶּנּוּ¹⁸, שְׁעַל

ג. וע"ז רמזו ז"ל בב"ק צ"ב: שיתין רהיטי רהיט ולא מטו לגברא דמצפרא
 כריך ואמר (ב"מ ק"ז:) השכם ואכול בקיץ מפני החמה ובחורף מפני
 הצינה שלא יקדימו אותו הב' יצרים העצלות והחמה למ"ע ול"ת ביאורו
 לאגדות ב"ק ד"ה שיתין תכלי.

ד. ובמשלי ט' ו' כתב עזבו פתאים וחיו. אפי' להוכיח אותם שילכו בדרך
 הישר כי פן יטו אותך להיות כמותן וכן בפסוק י"ב כתב שיהא הולך
 לבדו. ולא בדרך רשעים אפי' להוכיח אותם וצריך לדעת למי יוכיח ולמי
 לא.

(ב) ע"ל פ"ח ס"א ומה טוב ונעים ללמד את הנערים בילדותם להיות בקי היטב בס'
 קיצור חרדים אשר שם באו כל המצות הנהוגים בזה"ז ונתחבר למטרה זו ללמד עם
 הילדים וכ' שם בהקדמה וכן יעשו להזהיר את המלמדים שילמדו אותם עם תלמידיהם
 לאחר שלמדו שיעורם וכו' וכי אפשר להיות עבד למלך אם לא ידע כל חובותיו וגזרותיו
 עכ"ל. ולימוד הילדות עושה רושם חזק בנפש משא"כ מי שלא ילמוד בילדותו נדמה לו
 על כמה גופי מצות אשר הם רק יתרון הכשר או מדת חסידות מצד גדול ההרגל.
 (ג) עי' אדר"צ פכ"ג הלומד תורה בילדותו דומה לעגלה שכבשה כשהיא קטנה כו' וז"ש
 מפי עוללים ויונקים יסדת עוז (הוא התורה) למען צורריך (הוא היצה"ר) וכמש"כ
 בהקדמת קל"ח פתחי חכמה להחסיד הלוצאטו בביאור פסוק זה ונדפס בס' מסילת ישרים
 בדרך עץ החיים ע"ש וע"כ הפליגו במעלת הבל תנוקות של בית רבן (שכת קי"ז) וי"ל
 שזה מרומז ג"כ במ"ש הבא להורגך השכם להורגו ר"ל להקדים בילדותו להרוג היצה"ר.

17. כתובות נ. 18. בביאור הגר"א על משלי בשמו של האריז"ל.

זֶה נֶאֱמַר (חגיגה טו.): זָכָה — נוֹטֵל חֶלְקוֹ וְחֵלֶק חֵבְרוֹ פְּגַן-
 עֵדָן, וְהֶרְשַׁע נוֹטֵל חֶלְקוֹ בְּגִיהָנוּם (משלי יב, יד) ה'.
 ח נִמְצְאִים שְׁנֵי מִיָּנֵי מוֹכִיחִים: אֶחָד, שְׂמוּכִיחַ בְּדַבָּרִים
 קָשִׁים וּמְבֹזָה אוֹתָם, וְעַל-פֶּן אֵין דְּבָרָיו
 מִתְקַבְּלִים. אֲבָל הֶחֱכַם בָּא בְּדַבָּרִים טוֹבִים וְנַחוּמִים וּמְקַרְבֵּן
 לַתּוֹרָה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ¹⁹ בְּאַהֲרֹן. וְאַף-עַל-פִּי-כֵן הֶרְשַׁעִים אֵינָם
 נִכְנָעִים אֲלָא לְפִי שְׁעָהוּ (משלי י, כ). וְכֵן יֵשׁ שְׂמוּכִיחַ בְּדַבָּרִים
 קָשִׁים וְאֵינוֹ אוֹמֵר אֵיךְ לְתַקֵּן הַמַּעֲוֹת, אֲבָל הֶחֱכַם מוֹרָה דְרָף
 אֵיךְ לְתַקֵּן וּלְרַפְּאֵת חֲלֵי-הַנֶּפֶשׁ. וְזֶה שְׂפָתוֹב: "יֵשׁ בּוֹטָה
 כְּמִדְקָרוֹת חָרָב, וּלְשׁוֹן חֲכָמִים מֵרַפָּא" (משלי יב, יח).

ה. כתב רבינו בביאורו על אגדות ב"ק פ"ח ד"ה קרית לחברך כו' בשם
 הזוהר דפעם ראשון צריך להוכיח את החוטא בסתר וב' בפני קרוביו וג'
 בשוק ובד' הנח לו והוא מהזוהר פ' קדושים והובא בראשית חכמה פרק
 ה' משער הענוה וכתב הזוהר עוד שם ותו תוכיח אי הוא בר נש דיכסיף
 לא יימא ליה ולא יוכיח ליה אפי' בסתרא אלא יימא קמי' כמאן דמשתעי
 במלין אחרנין ובגו אינון מלין ידכר מאן דעבד ההוא חובא הוא כך וכך
 בגין דאיהו ידע בגרמיה וישתבק מההוא חובא עכ"ל הזוהר.

ו. והיינו מפני שלבם רך ונוח לחזור לסורו וז"ש תענית ד'. כל ת"ח שאינו
 קשה כברזל כו' כי הברזל אחר שנעשה בו נקב אינו נסתם כו' משלי שם.

19. סנהדרין ו:

ב"ה יום א' ואתחנן מנחם אב תרנ"ה לפ"ק פה סאכאטשאב. החוה"ש אל כבוד חתן אחותי הרב החר"ף הבקי כש"ת מו"ה יעקב נ"י האבד"ק מאדזיטץ.

א) דבר המבצר שעומדים כשלש מאות אנשי צבא יהודים. וכמעט כולם אוכלים מהיורה של אנשי הצבא. ועתה רוצים לנחור הבהמות אם לא ישחטו להם השו"ב בלא דמי שחיטה. רק הבני מעיים שלוקחין השו"ב מכשרות לוקחים הם גם מטריפות, וזה הי' גם קודם. אך עתה אינם רוצים רק אם יחתמו כל הבשר כשר בחותם וזה הפסד לשו"ב. אם מחויבין לשחוט כדי להקל האיסור. כי רובא דרובא אינם ודאי טריפות. ומיעוט הטריפות הם רק משום סירכא וכדומה. ואף שמערכין חזיר להטעים. אפשר שהיא פחות מאחד בששים. ולדעת או"ה הוא רק איסור דרבנן. מלבד זה אף להקל מרוטב איסור לאיסור עצמו חשיב קולא ביומא לגבי חולה. או דלמא דס"ס הם עבריניים במה שאוכלים מהיורה שוב אין מחויבין להפרישן. כהא דפ"ה דמע"ש (מ"א) הובא בב"ק (ס"ט) במד"א בשנת השביעית דהפקר ננהו אבל בשאר שני שבוע הלעיטהו לרשע וימות. או דילמא שדומה להא דפ"ג דדמאי בנותן לחמותו מעשר מה שהוא נותן לה משום דלטובה מתכוונת בחלוף ליכול בר בי רב חמימא ואנא איכול קריא. וה"נ מורה היתרא מחמת רעבון ויסורין. נופ"נ. לא ידעתי פרושו כי אם הוא פקוח נפש באמת מותר. ובאמת הנסיון גדול בזה ע"כ שאלת חכם:

ב) הנה הדמיון מחמותו אינו נכון כי אינה חושבת לגזול רק אדרכא ליתן לו יפה מזה. אך יש לדמות למ"ש תוס' שבת (ד' ע"א) בענין אין אומרים לאדם חטא כדי שיזכה חברין. דהיכא דלא פשע חבירו מותר לעבור איסור קל שלא יעשה חבירו איסור חמור. והטעם בזה דהיכא דלא פשע הוא ערב בעד חבירו. משא"כ היכא דפשע. והוא טעם אחד עם הא דרשב"ג דבשביעית השוגג הוא ערב. משא"כ ברוצה לעשות איסור דפשע אין ערב. [וע' בדגמ"ר (יו"ד סי' קנ"א) דברוצה לעשות איסור במזיד אין ישראל אחר מצוה להפרישו. והוא ג"כ מטעם זה דאין ערבות רק היכא דלא פשע והוא שוגג]:

ג) אך שם כתבו התוס' בההיא אמתא דעבדי בה אינשי איסורא שכפו רבה לשחררה ולעבור על לעולם בהם תעבודו. וכתבו תוס' משום דממציאה עצמה לזנות והויין כאנוסין. ואף דרשעים הם ולוקין ונפסלין לעדות. מ"מ מחויבים להפרישם. כ"כ בנ"ד. ויותר מזה כי מחמת רעבון ועבודה המוטל עליהם דבר קשה מאד לחיות בלי בשר והויין כאנוסין. לענין שנהי' מחויבין להפרישן:

ד) עוד יש בזה טענה שנהי' מחויב להפרישן עפ"י מה דאמרינן בסנהדרין (מ"ד ע"א) גבי עכן דמקשה מ"ט אענשו פירש"י הלא מן הנסתרות הוא ומשני משום דהוי ידעי אשתו ובניו. הנה דאף שלא היו כלל ישראל מחויבין בדבר שלא ידעו. מ"מ נענשו עליהם הואיל ונגלות הוא. ה"נ אף שהוא רשע. מ"מ מחויבין להפריש כדי שלא יענשו אחרים עליהם. והא דפ"ג דדמאי בחמותו דבר נסתר הוא. וכן הא דפ"ה דמע"ש סתם גנב בסתר הוא. משא"כ בזה שהוא דבר פרהסיא. מיהו במהרש"א שם שכתב שישראל הי' קצת חייבים בדבר משום שעשו החרם בלי ציווי הי' להם להעמיד שומרים שלא יקחו מן החרם ע"ש. לפ"ז י"ל דאף דידעו אשתו ובניו אלמלא הפשיעה לא הי' נענשים. וא"כ בנ"ד את"ל שאין מחויבין אין שום פשיעה. ויש לדחות דמ"מ מדת חסידות להפריש ושוב הוי פשיעה קצת עכ"פ כהא דעכן:

ה) אך באמת הא דאשתו ובניו ידעו ב' צריך עיון טובא. דמ"מ למה יענשו ישראל הלא הם לא הי' בידם למחות ולמה יענשו ישראל על מה שלא מיחו בו אשתו ובניו. ואפשר לומר דהנה ידוע מה שהמשיל הזוהר את החוטא האומר למי עשיתי כי אם לעצמי לשוטה המנקב את הספינה במקום עמידתו שהמים באים בכל הספינה. אך שיש סברא לומר כי קלקלתו תקנת אחרים וביותר בעונות החמורים כגון חייב לו צירוף עמהם ושוב אינו מזיק אל הכלל. אך אם יש אנשים שיודעים ואינם מוחים. יש לו צירוף אל האנשים ההם שגם הם אינם נקיים. ואותם אנשים אל הכלל מאחר שאינם חוטאים גמורים כמו העושה מעשה. וע' ר"פ שבועת הדיינין רשעים דעלמא בדין הקל. ובאמצעות האנשים ההם המים באים אל הספינה בכולה דוק והבן. אך בשאין אנשים שבידם למחות לא איכפת לן בפרהסיא. כן יש לומר. מ"מ לא נסמוך ע"ז למעשה:

ו) אך יש לעיין יען שיהי' מזה היזק לשו"ב אם מחויבין בכך. והנה בש"ע (יו"ד סי' קנ"ז) בשם מהרי"ז דאינו חייב למחות במקום שיש לחוש שיקומו על גופינו ומאדנו. דאינו חייב להוציא ממונו ע"ז. כן הוא במקור הדין במהרי"ו. והא דמחויב למחות במזידין ולעיל בשם הדגול מרכבה דאין חייב להפריש מן המזיד. למחות היינו * שיאמר לו דברים קשים עד שבעצמו יפרוש מן העבירה. וזה ודאי מחויב ממצות הוכח תוכיח. ובוה נענש משום ערבות כיון שאפשר שישוב מדרכו הרעה. אבל להפרישו בע"כ שלא יוכל לעשות העבירה זה אינו מחויב רק להפריש מן השוגג:

ז) והנה יש לעיין בזה שאינו הפסד ממונו רק ביטול ריוח מלאכתו. דבקידושין מחלק למ"ד כיבוד אב משל אב ולא משל בן והא דכבד בחסרון כיס היינו לביטול מלאכה. הנה דביטול מלאכה לא חשיב כנותן ממונו:

ח) אבל עיקר דברי מהרי"ו תמוהין בעיני. דנלפענ"ד דודאי מחויב ליתן כמו בכל מצות עשה. ומה שהביא ראי' במהרי"ו מדצריך קרא שיהי' מחויב לשכור פועלים לאבידת גופו להצילו. נ"ל פשוט משום דאיתרבי באבידת ממונו שיהי' גם אבידת גופו בכלל והו"א דלא חמיר מאבידת ממונו:

ט) ומה שהביא ראי' מדאצטריך בכל מאדך שחייב למסור כל ממונו בשביל קידוש השם ואם מחויב ליתן ממונו להציל אחרים מעבירה פשיטא דצריך ליתן בשביל עצמו. וא"ת אינו מחויב ליתן כולו. אבל מקצת מחויב מה שיעור יש בדבר עכ"ד. וגם זה תמוה בעיני ד"ל שמחויב כמו בכל מ"ע. ועוד דהא דבכל מאדך הא כתיב בעבירות שדינים יהרג ואל יעבור וקשה הא אפי' בעבירה דעלמא מחויב ליתן כל ממונו. וכבר נתעורר בזה בס' תוס' יוהכ"פ ולמד מזה דין חדש שאם ממונו חביב עליו מגופו א"צ למסור ממונו אפילו שלא יעבור במעשה. וא"כ אין ראי' משם להיכא שאין ממונו חביב אפי' שלא יצטרך ליתן כל ממונו:

י) ולי הי' נראה דבע"ז דמיירי בי' קרא הו"א דקיל אפי' משאר עבירות משום דקי"ל העובד ע"ז מאהבה ומיראה פטור ע"כ הא דא"צ ליתן ממונו אף שמחויב בשאר עבירות. ובוה ישבתי מה דלא כתיב בפ' והי' אם שמע בכל מאדכם. ואמרת משום דבשעת הגזירה אפי' על מצוה קלה יהרג ואל יעבור. והיינו משום לרבים. וע' בחי' הר"ן. וא"כ פ' והי' אם שמע דברבים מיירי בשאר עבירות. ומ"מ יהרג ואל יעבור. וא"כ לא אצטריך בכל מאדך. דבמזון אפי' שלא בשעת הגזירה אסור לעבור משום ממון, והנה גם לפי תירוץ זה משום דעובד מאהבה ומיראה פטור אין ראי' משם. מ"מ בנ"ד מניעת ריוח דביטול מלאכה אפשר גם למהרי"ו מחויב ליתן:

יא) ואף אם השו"ב ממאדזיטץ לא יתחייבו לשחוט. השו"ב ממקום אחר מחויב. דא"ל שיחוסו על הפסד ממונם של השו"ב ממאדזיטאץ. דיותר יחוסו על עבירות במעשה של האנ"ח. ובאמת יש סברא שגם השו"ב ממאדזיטץ יתחייבו להפסיד ממונם עפ"י סברת תוס' שבועות (ל ע"ב) בתירוץ הב' דכשעושים איסור במעשה מקרי קום ועשה ומחויב לבטל כבודו. וכן קי"ל בח"מ (סי' כ"ח). ה"ה דמחויב לוותר ממונו. אך מה נעשה שמהרי"ו לא כתב כן. מ"מ הבו דלא לוסף עלה בביטול מלאכה לבד. וכ"ש שו"ב דעלמא לית דינא ולית דינא דחייבין. ויתאמץ בדבר בכל עוז וזכות הרבים יהי' תלוי בו. אך יעשה בהשכל ולא יזל חלילה וחלילה איסור היורה לאנ"ח עי"ז:

ידידו א"ח הרו"ש הק' אברהם.

** נא לשמור על קדושת הגליון / מתוך תקליטור פרויקט השו"ת - אונ' בר-אילן**

גויסה

גויסה
אנא דברים

ס פ ר

שאלות ותשובות

אבני נזר

יורה דעה חלק ב'

מאת כבוד קדושת אדוננו מורנו ורבנו הרב הגאון
הקדוש שר התורה ויראת ה' טהורה מאורן של ישראל
מרון **אברהם** זצוקלה"ה בעהמח"ס **אגלי טל**

אשר שימש בכתר הרבנות בק"ק פארצאוו, קראשנעוויץ, נאשעלסק,
סאכטשאב ואור תורתו זורח על כל כנפות הארץ. בן הרב הגאון
הצדיק המפורסם חסידא ופרישא מו"ה זאב נחום זצוקלה"ה
אבד"ק ביאלא בעהמח"ס **אגודת אוב** חתנו ותלמידו של הרב
הגאון האלקי קודש קדשים מלאך ה' צבאות נורא מאד האדמו"ר
הגדול מרון **מנחם מענדל** זצוקלה"ה **מקאצק**

מהדורה שניה

תל-אביב ת"ו

שנת תשכ"ד לפ"ק

אל המוכר עכ"ל. אך ראיתי להרמב"ם בח"י קידושין (דף כ"א) שד"ה בכל גאולה חתנו. דקדה אחוזה הוא תחת הגואל עד היובל. והנה הדבר שנוי במחלוקת:

ג) א"ר נראה ראי' ברורה מהש"ס דגאולת קרובים שחוזר השדה למוכר. והוא בקידושין (כ"א.). וגאל את ממכר אחיו רשות. אהה אומר רשות או אינו אלא חובה ת"ל ואיש כי לא יהי' לו גואל. וכי יש אדם מישראל שאין לו גואלים. אלא זה שיש לו ואינו רוצה לגאול שהרשות בידו. דברי ר' יהושע פרש"י וכי יש לך אדם בישראל מנוטלי חלק בדרך שאין לו גואלים מורע יעקב בעוד אחד מכל ישראל קיים הוא קרוב לו עכ"ל. ואי אמרת גאולת קרובים שיהי' השדה לקרוב. א"כ אי אפשר לגאול אלא נוי שהוא קרוב יותר מן הלוקח ואם כן אימא שאין לו קרוב אחר יותר מן הלוקח. ומה זה שכתב רש"י בעוד אחד מכל ישראל קיים הוא קרוב לו אמו הלוקח לחו ישראל הוא. א"ו הגאולה שחוזר השדה למוכר. ומפני כן אפי' מי שהוא יותר רחוק מן הלוקח גאולה ממנו כדי שתשוב למוכר. והנה בדר' אליעזר שחולק על ר' יהושע וסבר חובה כתב רש"י והאי כי לא יהי' לו גואל כו' ולא פי' דר' אליעזר סובר גאולת קרובים שיהי' תחת הגואל עד היובל. ואין לו קרוב יותר מן הלוקח. מכלל דס"ל לרש"י דודאי לית מאן דפליג בהא. והכל מודים שהגאולה שחייב למוכר וכסתייפו דברי הבבאי והאברבנאל ומשפעת הרמב"ן:

ד) ור"ה ר"ש ל"ל דפליגי ר' יהושע ור' אליעזר בהא. וברייטא דת"כ כר' אליעזר וא"כ פ"כ"פ אין לפשוט ממחני' דערכין דתת המוכר יגאל בנו מדבחייו אינו גואלה מכלל דאין בתי ע"ה נגאל לקרובים. דכפשיטתו י"ל דמחני' כר' יהושע דחוזרת למוכר וכשמת הוא דגרע דאין מוכר שפחזיר **קדה** אליו קמ"ל דיגאל בנו מדין ירושה וכמ"ס: ידירו דו"ש באה"ר הק' אברהם.

סימן תמא

הלכות נדוי ודרס

ב"ה א"ר דיום ג' ראה תרלים רש"י.

שלום וכל טוב לכבוד אאמ"ו הרב הנאון הגדול המפורסם ג"י עה"י פ"ה בקש"ת פ"ה ואב נחום ג"י.

מבתבך הניעני. (א) ע"ד ה"ש הכל"על הגנב החלף המפורסם ברשעו את כל המעבות האלכ עשה ועשה בתי זונות ר"ל להסחית את הרבים. ובפיקר הדין שנסחפקת את מחויבים להוכיחו. אינני רואה מקום שלא להוכיחו:

ב) כ"י מדברי הנמק"י (פרק הזהב) שפי' עמיחו טס שאתך בתורה ובמצוות לא מנה דוקא ירא השם. לריך לפרש דלרשע מותר להכות הוכחה דברים על רשעתו כענין שאמרו בפסוק ונשיא בשמך לא האור בפועל מעשה עמך. שהפירוש ג"כ שבדבר זה עלמו כמו שאמרו בגמ' דברים. וכן בבני מומר מאחר שהולידו בשבירה. וכן לענין מי שפרע שומר לקללו על דבר זה שאינו עומד בדיבורו. אבל שימטע רשע מעמיחו לגמרי אי אפשר דא"כ גם אינאם עמו יכ"י מוסר ברשע

ב) והנה י"ל דיש לדחות דמחני' קמ"ל דפודה בתרת ירושה. וכ"מ דכבוד נוטל פי שנים כמו משכנתא באתרא דמסלקי. וכ"כ הרמב"ן במלחמות פרק א"י דבתי ערי חומה דחשיב ריבית והתורה הסירה משום דחשיב כמשכנתא באתרא דמסלקי. וא"כ חשיב ג"כ מחזוק לישול פי שנים. ואי משום קרוב. אין ג"מ בין כבוד לפשוט. עוד כ"מ אם גאל אי' מצניו דאחיו כשני מוליא אותו מחלה בתורה ירושה. עוד י"ל כ"מ דמדין ירושה גם כן בחו יכול לגאול. לא כן משום גאולה קרובים דת"כ נבי נמכר לנכרי ממשפחתו ונסחמא קן גם לענין שדה אחוזה. וכן בחו שאב"י ממשפחה אחרת לא חשיב קרוב לענין זה:

ג) וכ"כ זה אם גאולת קרובים להיות השדה של הגואל. אך איני מסתפק בזה. כי בגאולת עבד עברי ק"ל לשיחרור. ואפשר שגם בגאולת קרובים הוא שחוזר השדה למוכר. ואם כן הדבר פשוט דלק"מ דכ"ז שהוא בחיים הבן גואל מדין קרוב. שחוזר השדה למוכר. אך לאחר שמת. דאין כאן מוכר. הוא שלא יירשנו זכות זה. ממילא אין כאן גאולת קרובים כיון שאין כאן מוכר שחוזר אליו קמ"ל דבנו יורש. והרמב"ן פ' בבר כ"ה ל"ג כי ה"ו לפניו בישראל כשארם מוכר שדהו ה"ו הקרוב קודם. וה"ו דניס לו דין קדימה כמו שהסכימו רבותינו בדינא דבר מילרא ע"ס. ונראה מדבריו שאין זה מפורש בתורה ממש. שהביא ראי' מקרא דירמי' יבשו. ואם גאולת קרובים לעלמס. הלא קו"ח הוא אם מכרה לאחר זא הקרוב וגואלה לעלמו. כ"ש בתחילה שהקרוב קודם לקומט. א"ו גאולת קרובים שחוזר השדה למוכר. וא"כ אין לפשוט ממחני' דערכין: דברי ידירו דו"ש וש"ת בל"ז"ח ובפורים ש"ח הק' אברהם.

סימן תס

עוד בענין הג"ל להרה"ג הג"ל.

ב"ה ג' ויק"פ תרח"ם.

א) יקרת מכסבו הגיעני. והנה הביא ראי' לפי א"י בתיב בשנת היובל הואם משובו איש אל אחוזה. שאם מכרה לאחר. ובא בנו וגאלה שסורת לאביו ביובל. ופי' הר"ש דבנו גאלה כדין קרובים. הרי שגד היובל הוא לגואל הקרוב. ובאמת אי' לאו פי' הר"ש הי"ה אומר כי בנו במקום אביו לגמרי. כמו שפירש מהקדש. וחוזרת לאביו ביובל. אך לפי פי' הר"ש ודאי הוא ראי' גדולה:

ב) והנה עיינתי במפרשי הסורה וראיתי לרבינו בחיי שכתב וז"ל ובא גואלו. הדין זה שלוותה הסורה דרך רחמנות במוכר שדהו מתוך דוחק ועור. שיוכל לגאול אותו לזמן קצוב. הוא בעלמו אם השיגה ידו ומלא כדי גאולתו או אחד מקרוביו כדי שישוב לאחוזתו. קודם היובל. ואם לא מלאה ידו ואין לו גואל קרוב שיוכל לגאול. או יטעך להחזיק עד היובל ויאל ביובל בחנם ושכ לאחוזתו עכ"ל. הנה דברים אלו מורים באלבט כי גאולת קרובים שחוזר השדה למוכר. ובמפורש להגאון מהר"י אברבנאל ז"ל וז"ל בפסוק וכי ימוך אחיך. אבל קודם היובל יוכל גואלו הקרוב אליו. רוצה לומר אחד מקרוביו שיהי' עשיר לגאול גאולתו. ויפרע לקונה וזה ענין בעד האחוזה ההוא ויוליאה מהמי' להישיבה

ברשע ובפ"ב דבכורות לא אימנע מעמיתו אלא עכו"ם . וא"ת גם כזה הואל ופנרין הוא אין להוכיחו ע"ז בלא כל מלות הוכח תוכיח בעובר במזיד . ואדרבא מבואר בחגי"א (סי' תר"ח) ובכרז ז"ל בש"ע דבשוגג ליכא עשה דהוכח תוכיח . וא"ת משום שהוא פנרין בעבירות אחרים הא ודאי משום זה לא אימנע מעמיתך בלא אימנע אלא גוי כנ"ל . ואפשר לומר דמה שאמרו בערכין במלות תוכחה עד כמה עד הכאה עד קללה כו' דכשהוא רשע שאינו מקבל תוכחה כפי שימור הכ"ל שוב אימנע מעמיתך שלא יהי' מלוא להוכיחו עוד :

ז ודנה בעבדין הוה מון מזה יש סברה ג"כ דלאו דלפני עור מפורש בחורה . ומסופק אני בזה אם הפי' דוקא בדבר שהלדוקים מורים בו ולפני עור אין הלדוקים מודים דמפרשים כפשוטו . או הפי' דוקא דלתי מדרשא ואינו עיקר המלוא כמו תוספת יוה"כ"פ דעיקר האיסור יוה"כ"פ עלמו אבל לפני עור שקיבלו שזה עיקר הלאו מה נ"מ מה שאין הלדוקים מודים . ואין לי מקום לעמוד על טוונתם כי משם דבריהם אינו מובן לי . כי ברב ז"ל מלאדי ראיתי שכתב שבדבר המפורש מחייב להוליא עלמו מערבות ואני חמה אפו בדרכן ליכא ערבות הלא כל הברכות אצ"י שילא מוליא ורוב ברכות דרבנן . ועוד כיון שאף אה יוכיחנו יעבור מה חיוב ערבות איכא לכן הטעם נעלם ממני . ובס' יראים הג"ל משמע שאין לחלק כלל אם מפורש בחורה או לא . מ"מ פנרין הוה מחויבים להוכיחו בין ביחיד בין ברבים ולרדפו בכל מיני רדיפות :

ט ודנה אם הכר ברור שלא יקבל שאמרו בגמ' דיבמות כשם שמלוה כו' כך מלוה שלא לומר דבר שלא נשמע . חלק בגמק"י בין יחיד לרבים . וכפי הנראה משמעות הרמ"א וכן כתב הרב ז"ל מלאדי בש"ע להדיא שהחילוק בין להוכיחו ביחיד בין להוכיחו ברבים . ובגמק"י אפשר לפרש כן . אך לא משמע כן דא"כ מה הקשה משנה דא"ל לוכחינכו מר להני דבי ר"צ . הלא אפשר שזוכה כל יחיד בפ"ע . וברי"ס"א מקור הדין מפורש להיפוך . וז"ל **ק** מלוא שלא לומר דבר שלא נשמע פי' לרבים אבל לחבירו עד הכאה . הנה מפורש שאין חילוק בין לומר ביחיד או ברבים רק החילוק אם להוכיח ליחיד או לרבים :

ח ודנתתי ג"כ אין ברור שלא יליית ואפ"י שחמ"א ישראל הוא אם יוכיחו בדברים רבים אולי יתעורר בו נילון ישראל שיש בו וישבו מדרכו הרעה הגם שהדבר קשה כי כבר החטיא ברבים ואין מספיקין בידו לפשות תשובה אולי זכות ברבים שמאלן ולהכח שלא יחטאו עוד יעמוד ש"שבו . ובפרט אם יהרו בו רבים שירדפוהו אפשר שישבו מיראה :

ד ונ"ח לפרש דהנה בפרק המציה דאפי' דחורייחא מוטב שיהי' שוגגין ואל יהי' מזידין . ובס' יראים (סי' ל"ז) דאפי' הוא חזיר אמרינן הגח להם לישראל כו' דכשם שאין להרבות שונשין משוגג למזיד כך אין להרבות שונשין משא"י מותרת למותרת . אלא דמ"מ כיון דכשעבר במזיד היכא עשה דהוכח תוכיח עמיתך ואין אומרים לו חסא לעבור על מלות עשה כדי שזכה מבירך . ודוקא בשוגג ל"כא משום עשה דהוכח הוכיח וכן משמע בחגי"א (סי' תר"ח) ובכרז ז"ל מלאדי בש"ע שלו דבשוגג ליכא עשה רק משום ערבות שמחויב שמבירו ג"כ יקיים המלות ולא יעבור עבירות . וכיון שכבודו לו שלא ישמע ובין כך וב"כ יעבור ליכא משום ערבות וע"כ אכור לו להוכיח שמרבה עליו עושה . הבל במזיד דעשה דהוכח תוכיח מלוה דידי' הוא . יליית חבירו או לא אין אומרים לו חסא כנ"ל וכן מבואר בחגי"א (סי' תר"ח סק"ג) דעשה דהוכח תוכיח בכל ענין אף אם ברור לו שלא ישמע והם דברי הגה"ה מייחזי (פ"ז מה' דישות אות ג') בשם ר"מ . וכן חספסבר שלא נכתב טעם המלוה בחורה בשביל ששיב מדרכו . ועוד דאף שברור לו שלא ישמע מ"מ יש בחירה ואפשר שיהיישכ וישמע לתוכחתו וע"כ גם תוכחה עליו . ואף אם לא ישמע . הוא קיים מלוותו ע"כ הוא יעשה את שלו להוכיחו ודוקא בחיוב ערבות שאין התוכחה מלוה בעלם רק שלא יעבור חבירו ואם ברור שלא ישמע אין חיוב משא"כ בחיוב הוכח תוכיח מלוה דידי' הוא :

ט ובענין הרדיפה אני מסופק שאפשר דינו כמוסר ממון דנחשב . רודף אף שאינו אלא גורם רחוק משום כחאזי מכמר . ה"ה בזה שגורם לחסא בגלוי פניות שמילין אותו בנפשו . והש"ך (סי' קנ"ז ס"ק י"ב) בשם הנימוק"י דבועל ארמית אפי' בלינעה יכרנ ואל יעבור . ובחוס' שבת (ד') דנחשבין כחטוסין . איכ הוי כרודף אחר ערוה אולי יש בהם גלוי פניות יותר חמורים שבדאי יכרנ ואל יעבור ה"י נראה שמלוה לתמו בזית הכלא אם נוכל לפעול דביניהם אלל הממשלה . ועוד דכיון שרבים נכשלים חשיב למיגדר מילתא ודומה לפונדא דיבמות בא' שרכב על סוס בימי יונים כו' ואפי' בזכ"ז הדין כן כמבואר (בחמ"ס סי"ב) וכ"ש בזה שהוא הוא המכשיל הרבים ששושין בו כל רדיפות שאפשר . אמנם אם יכולין לפעול אלל הממשלה להוליא מחדם הסיר ראוי לפשות כן דאפי' רודף גמור אין מילין אותו בנפשו אם יכולין להילוי באתר מאבריו . אך אם כוחיק לעשות בתי זונות במקומות שהי' דר קודם לכן אפשר בכל ענין ראוי לתמו בזית הכלא אם נוכל . ועכ"פ איך שהוא מהראוי להתאמן בכל מאחזי כח לתת לו פאזיס מאדם העיר אף אם ילעךך לזה ממון הרבה :

ה וע"כ דברי הגמ' דפי' הבא על יבמתו אפשר מייירי דוקא בעובר בשוגג דליכא משום הוכח תוכיח רק משום ערבות ובא"י נשמע ליכא חיוב ערבות . וע"כ לא הביא הרמב"ם דין דכשם שמלוה כו' כך מלוה שלא לומר דבר שאינו נשמע בה' דישות דמייירי מעשה דהוכח תוכיח רק בה' שבייתה עשור בנשים שאוכלוה עד הלילה ואינם יודעות ששעות איסור :

י קשיין לי דברי הביי (סי' קל"ה) שובופק אם מותר . הבעל למשש בדפק אשהו נדה במקום סכנה . מכלל דפשיטא דאיסור נדה הוא בכלל גלוי פניות . וק"ל דהא ג"ע יהרג ואל יעבור מהקישא דנערה המאורסה לרולח אחיה ומשום דאתרבי שם כל מיבי כריתות כנערה המאורסה רק הרודף אחר בהמה אין מילין אותו בנפשו דמשום בהמה לא ניהן להילוי בנפשו ומשום

ו אור"ח הרי"ט"א והגמק"י מפרשים הסוגיא דפרק הבא על יבמתו כשעתא בעובר במזיד וזה

ומשום דירי לא דהא לא איכפת לי והרי אם היא לא איכפת לה בפנמה אין הורגין אותו כדליהא סס בסוגיא. וא"כ נדה דוהאי אין מליין כנפשו הרוקף אחר נדה שהרי רש"י פי"ג סס בסוגיא (דף ע"ג:) בדי"ה אפנמה רבה חיבי כריהות שהולד ממזר ונעשית זונה כנפשו וחינו בהקיסא דרולח ויעבור ואל יהרג גם אין זיין זו אבירייהו דג"ע כיון דאיסור אחר הוא לגמרי ולע"ג: דברי בנן הרויש מצפה לשמוע בשורה טובה שנשחנה הענין הטובה.

הק' אברהם.

סימן תרבי

א) שא"ה. פיר לויניטש עשו איסור שלא לסחור בצנזר חוץ ונכתב בכתב האיסור שלא לסחור בצנזר חוץ מכפרים או מעיירות אחרות וחסום ע"ז המו"ל ר"י ז"ל ועוד כמה יקירי קהלה כ"כ חכמים. והאיסור הזה נעשה בשלא הי' אז רב בעיר כי הרב משם נתמנה לרב בנאשעלסק ועדיין לא העמידו רב מחדש בעת נעשה האיסור. וסיבת עשיית האיסור הי' כי אירע סס מכשולים בצנזר בהמה שהביאו מכפרים ופעם אחת הביא קלב רשע בהמה טריפה למוכרה בחזקת כשר ע"כ נעשה האיסור ונחפזט ברוב העיר. ואחר התמנות הרב אשר ישנו סס היום חזק האיסור וזה נמשך חיזה ש"ס ואח"כ התחיל האיסור לפרוץ מעט מעט עד שגששה מקולין שמוכרין בשר מווארשא שזא משם חתום בחתימת הנאמן. אח"כ הסכים המו"ץ ואסף כמה אנשים והתירו האיסור. והרב לה הסכים בהיתר כי אמר יען הוא למיגדר מילתא אין יכול להתיר כמבואר בש"ע (סימן רכ"ח סעיף כ"ח). והם אמרו יען כי רבים עוברים דומה לגדר של שחוק בקוביא דאיתא סס סעיף ע"ו שאם יש מכשול בדבר זה כגון שיש לחוש שיעבור בלי התרה פתירין לו להתחילה. והרב אמר כי זה רק בנדר של יחיד אבל בנדר של רבים בשביל מקלת העוברים לא נבטל הקנת הלדיקים. עוד עשנו המהירין כי כעת שנפלדלו הקלבים מהעיר ואין להם מעות על בהמות הרבה. אם לא יוצא בשר מחוץ יהי דחק גדול בצנזר וילמך להקל בצדיקות ועשה ההיתר הוא למיגדר מילתא. ועוד כי בעת עשו האיסור נכתב בכתב שהקלבים לא ימכרו בשר כשר ביוקר מבשר טריפה רק שני גדולים כל ליטרא מאשר השער על בשר טריפה. והטעם בזה דכיון שגאסר המסחר בצנזר חוץ הרי יעלו הקלבים השער כי אין עומד לנגדם ע"כ עשו התקנה הזאת עתה כי בטלה השער מבשר לגמרי ובטלה זאת התקנה ממילא בטלה התקנה לגמרי. והרב אמר כי גם ע"ז יש תקנה כי בכל השבוע ימכרו בשני גדולים יותר מאשר מכרו לערלים ביום א'. עוד טענו המהירין כי עיקר כוונת האיסור לא הי' רק על בשר כפרים כי אירע מכשול וזה נחפזט ברוב ליבור אבל בשר העיירות אף כי נכתב בכתב האיסור לא נחפזט האיסור ברוב ליבור. והנה כל בני העיר רולים בהיתר רק הרב שעומד לנגדם. ונפש בני העיר שואלים הדין עם מי. והרב אמר כי אם יהי הדין שיכולים להתיר גם הוא יסכים:

בלי פתח ובלי חרטה הלא הטעם משום דעל דעם כן המרימו שכל זמן שירצו יוכלו להתיר ודומה לבעל שיכול להפר משום שטורחת על דעתו. מ"מ בנדר של איסור אין דעת בני העיר שיהקבלו כולם למישרי איסורא. והביא סס דברי הירושלמי שאין מחירין של מחחק בקוביא. מזה נראה דדוקא בדבר שזולת האיסור טעמו בני העיר הוא דבר עבירה בעלם כמו שחוק בקוביא. אבל דבר שהוא רק למיגדר שחא יסמך מזה לדבר אחר אין בכלל זה כי אפשר שהקבל יעינו אח"כ ויראו שבני אדם נכשלין או שיראו שאין רוב הליבור יכולין לעמוד ויסכימו להתיר. בשלמא דבר שהיא גופה עבירה וא"א להתיר בשום אופן ע"כ גם בתחילה לא נתכונו הקהל שאם יתירו יהי האיסור בטל. משא"כ בדבר שהוא רק גדר שלא יבא מזה לדבר אחר האיסור:

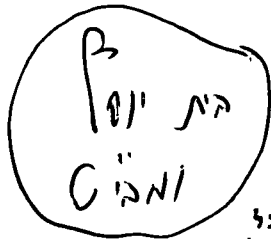
ג) א"ך לפי שלשון הש"ע משמע להיפוך וגם הרב הגדול בעל פרי"ח הבין לשון הש"ע כפשטא כמו שיזכר לקמן בצו"ה א"כ אף אם בלגוה כונת הריב"ש והש"ע אינו כן. מ"מ שוב כשעושין איסור בדבר שהוא למיגדר מילתא לא נתכונו שאם יתירו יהי האיסור בטל כי העולם מצויים כונת הש"ע כפשוטו וכמו שהבין בעל פרי"ח. ושוב יהי לריך פתח וחרטה להתיר לכל אחד. ואף זה יהי תלוי בשני הדיעות בש"ע סימן ר"י"ד ה"ה מתירין נדר לדבר מזה גם קשה להקל עד פשטי לשון הש"ע:

ד) א"ך הנה הפרי"ח א"ח סימן תל"ז דיני מנהגי איסור תמה על דין הש"ע לגמרי. דהנה יש שני דיעות בסימן ר"י"ד אם יכול להתיר נדר של דבר מזה כגון שנודר להתענות לצולם בזמן ידוע ומחלוקה תלוי בירושלמי שהביא הרי"ף פרק מקום שנהגו הטועה בדבר שהוא מותר ונהג בו איסור נשאל ומתירין לו וכל דבר שיודע בו שהוא מותר ונהג בו איסור ונשאל אין מתירין לו. הכוונת שאין יכולין להתיר נדר של דבר מזה דעתם שהירושלמי בהיתר שצ"י פתח וחרטה קאי. דכטועה לריך פתח וחרטה ובנהג איסור וידע שהוא היתר אפי' פתח וחרטה לא מהני הואיל שהוא לגדר וסייג לדבר מזה נעשה כאיסורי תורה. והסבורים שיכול להתיר דעתם שהירושלמי בזה שאלה בעלמא אם הוא מותר או אסור דכטועה אומרים לו מותר תמה וא"ל שאלה לחכם בפתח וחרטה וביודע שהוא מותר אין מתירין לו חלא בפתח וחרטה כנדרים. והנה הריב"ש סימן מ"ד כתב להדיא בפ"י דירושלמי בפ"י הראשון דכטועה לריך היתר נדרים ע"ש. ממילא מוכח דביודע שהוא מותר אפי' פתח וחרטה לא מהני. ע"כ ניחא פסק הריב"ש דלא מוהי התרה בהסכמה שהוא לסייג. אבל למה דק"ל בסימן ר"י"ד כדיעה הראשונה דמהני התרה ה"ה הכא מהני התרה:

ה) ורביא רח"י לדבריו מירושלמי פי' מקום שנהגו דאיתא התם בני מישא קיבלו עליהם שלא לפרוש בים הגדול. אמו שאלין לרבי אמרין לי' אבותינו נהגו כו' אנו מה אנו אמר להם כו' אל תשנו כו' ומקשה ואין אדם נשאל על נדרו ומסיק דלא משום שנהגו חלא מן הדין ס"ל לרבי שאסור לפרוש בים הגדול. הנה מפורש בירושלמי דאף שהמנהג סייג לדבר מזה יטלים להתיר כמו נדרים עכ"ל הפרי"ח:

ו) ויש לעיין לדעת הפרי"ח אם לריך פתח וחרטה עכ"פ כמו בכל מנהג לדבר מזה. או דילמא דכיון

ב) תשובה. הנה מקור הדין בשם הריב"ש סימן קצ"ח שכתב דאף שחמיו ליבור ניתרין

אבקה רובל

8"ן 10 ה'ס'מ' / דברי אבקה
מחנה ישיבת חב"ד
י"ב חשוון תש"ז

אע"פ שאינו שואל מאיזה טעם דתחמי לר"ך לאחזעי ומיאו יש לדמות דהכי קאמר כי האי דתחי לר"ך לאחזעי אע"פ שאינו שואל מאיזה טעם דתחמי אבל בעלמא אי שאלין אין אי לא לא הנה מדבריו בודאי נראה שסברתם כר"ח דדוקא נחשמו כותבין ומחנין לו מאיזה טעם דמאז אבל אם דמי אותם מרענא לא דתחמי בנחמא דדבור דדוקא היכא שאחשמו כי נראה דאין לו בזה ספק מדלח אחר משמע כמ"ס בלוחו דדבור בעלמא בהבאא עובדא דחרי טחאי דקאמר וק משמע דכתיב אברה בלידה ומיאו כי וסנחא ז"ל מדקא בעיק הגא גבי נחשמו נראה בודאי דדוקא הוא ולאמר אה"ך וק משמע כלומר וק הוא התשמעה היחזר נראה מהכח עובדא דחרי טחאי אלא שיש לדמות אותה כמו שאמרש ומיאו יש לדמות אבל הראייה הראשונה במקומה עומדת ואין בה שום דתחי זה הוא כנאזו בלחמי נשך ג"כ וסלח מהדורא לחא היא וק פסק סמ"ג בשם ר"י ואין לו לומר שסמ"ג לא ראה כי אם מהדורא קמח דכבר כתבתי דללא מהדורא לחא היא וק אין לשבש הספרים ולומר דמסתמא טעמא סופר הוא ולהחליף במקום ר"י ר"ח כי אם שבש הספרים אין לדבר סוף וז"ל המרדכי בשם רש"י ז"ל ואין לו לשבש הספרים ולומר שראוי להיזח ר"י בשביל שלא מלעו שכתב בסוף פי' זה צורר על זה שום דבר כי אפשר שחדתן לו איזה שאלת תשובה על זה כי בלי ספק היו מרמז לו שאלות הרבה ומכ"ס שאני אומר שכתב רש"י ז"ל בסו' פרק זה צורר על זה כל טרבו בקורר כמנהגו כמ"ס לקמן בס"ד וז"ל שסובר המרדכי ולא מספקא ליה שכתב ופי' רש"י דהא דכותבין כל וכתב א"כ נרא' מדלח קא בעיק אלא בנחשמו ועוד ראייה מפ' לחא נשך גבי סנחא חרי טחאי:

ונגד מחנתיכם בשפלים זכ"ר לנו וכשמע מ"ו נברא טרסיה כי חלה ה' דמילה ברס כ"ד של החכם השלם הרב כמורה"י פיסו ז"ל ומושב זקניו היה כב"ד הגדול ומשעה בטלו האקדמים טהג כסאו ברמים כמלך בגדור בלחבה ולחמה ואל חבא רעה בו חורק מרה בתלמידים תופך בה על רשעים ושאל יערס ומעו ולא מחוק מדכש ומפח טפיס' חק עתה בעומתיו גלה כבוד מישראל ורבה קטיגוריה חר שכן דוד בא במהרה בימינו אמן בשנת חלפת שר"י פרשת ירו רב לו נפשי ילאה בדברו לא אחספס בלערי:

סימן יט

בוצינא דנאורא מעיק נובע מקור חכמה רב ואובל בים החבונה מוסיב שעה בתלמחה של חורה הרב המובהק נר"ו בהתראות לעיוני עזרי שלחתיך נשחוממתי וארעיד כי ארך החגלה וחתרלה השכת עיני עכלי ומיעוט מונה ירחי לעיני המאור הגדול המאיר והמזריח מפעם וזו שמש חורחך הרמה ומה יענה יתם כמוני לפני אריה שכתבורה או מה יוסיף להבחין אחרי בינה לפני כבוד חורחך ולולי כי בשחי ונכלמתי מלסרב למאמרך ולהשיב מאחך אמור כמעט כליתי ידי מחמתך בשבט סופר:

אמנם קראתי עלי הפסוק הוא והמכילה האלח חמה ירך כמ"ס ח"ל אין אדם עומד על דברי תורה אלא ח"כ נכשל בהם גם אר"ל לא הביישן למד לכן שחתי פני כחלמית להשיב על שאלת כ"ח וידעתי גם ידעתי כי לא נחסון כ"ח כי אם לחך אחתי גם אני שחתי עליהם כעל כל הן על כי הביאותני עד הלום וחתשני לקך ובחסד כ"ח בטחתי כי כאשר יעבור על שגגה מה אשר שגיתי ילמד עלי וסח וירחי מדרכי ודרך שקר יסור ממני:

חזילת דברי אדוני ונימח שהרמב"ם וממנו נשמע להרי"ף דסברי יכול לומר הדיעוני מאיזה טעם דתחמי כו' ודלח כרבינו חס כו' ואז"ל הרמ"ם והטור דנחראי אינן והלכה כנחראי ואפי' במקום רבים וק הטור והחוס' והמרדכי ולפח' מספיק להו עכ"ל:

ולי נראה דלליבא דחוס' בודאי לא מספקא להו אלא סברתם דר"ח נדמוכה נפ' זה צורר ואם אמר כתבו וחקו לי מאיזה טעם דתחמי כל ודוקא היכא שנחשמו לדון אבל בעלמא לא וק משמע בלחמו נשך גבי חרי טחאי דעביד עיסקא דאמר ליה חיונא דנחרי ידי קא אזיל מר וקאמר כי האי דתחי לר"ך לאחזעי

ואמר אח"כ חמס יש לדמות דהכי קאמר ודחי כי האי לר"ך לאחזעי אע"פ שאינו שואל כו' ונראה דמה שכתב וראיה מדלח קבעיק אלא בנחשמו הס דברי המרדכי והיא סברא דנפשיה ולאמר אה"כ עוד ראייה בפרק הרביע חמס יש לדמות כלוי הראיה האמחית מדלח קבעיק אלא בנחשמו אבל לראיה האחרת יש דתחי ואע"פ שאמר שמה שכתב וראיה מדלח קבעיקן שהם דברי רש"י ז"ל כין שכתב דתחי בראיה השית ולא כתב דתחי בראיה הראשול נראה שסובר כותביה וק כתבו כנראה בשם א"ז וכן דעה ברשב"א בתשובה וק דעה באמקי ווסף בשמו ובשם הראב"ד והר"י והרב רבינו נסים ח"ל כגון דא לר"ך לפרש הטעם כדי שלא יחשמו

אין ראוי לפסוק כמותו ועד שהרי הרמב"ן ז"ל והרשב"א
 והר"ן ז"ל דבחראי נינהו וסברי כר"ח ועד שהרמב"ם
 ז"ל סובר כותיהו כמ"ש לקמן בס"ד ובאלו הארצות
 צרוב דיני ממונות נוהגים כותיהו:

עוד כתב דוקא במחלוקת בלי לגלוג כי ושלשה
 מחלוקות בדבר צפי' הסוגיית לרש"י החובע בליעל
 והגבוע רונה ללכת לוועד כדי שיחבייש החובע כי
 ולרש"י אחי ספיר כתבו לי להראות לוועד שיהיה בוש
 כי ולהרמב"ם ז"ל החובע והגבוע לדיקים רק יש לו
 ספק בעלמא שמה טעו ודורש טובה עלמו ואני אומר
 שאם אחי ספיר שיש שנתעלמו כי ואם אמר כתבו
 וחזו לי מחזה טעם דנחויי סחבין ונחנין לו אליבא
 דרש"י הוא לפי שיחבייש בוועד ח"ח קשה למה קבע
 הבא ואם אמר כתבו לי מחזה טעם דנחויי שאחר
 שדנו אחס לא שייך כדי שיחבייש דמי יטוף אחו וילך
 לב"ד הגדול אחר שפסקו לו הדין כדי שיחבייש וא"כ
 שאינו מגיע לו בשח מה לו לשאל מחזה טעם דנחויי:
 עוד כתב כ"ח וכ"ש אם אומר שמה טעו דשכיח
 כי וק' דאם הוא אחי צפי' רש"י שכוונת זה שאומר
 לך לב"ד הגדול הוא בשביל שיחבייש א"כ נראה שאינו
 חושד הדיינים ועל זה כתב בעל החלמוד ואם אמר
 כתבו לי מחזה טעם דנחויי סחבין ונחנין לו מיד
 אבל כשהוא חושד לדיינים לא יכתבו לו לן ל"ל שפי'
 רש"י בשני' שנתעלמו שכוונת זה שאומר לך לבית הוועד
 הוא לחשוד הדיינים ולומר שמה יטעו כמו שפי' הרמב"ם
 ז"ל בפ"ו מה' סנהדרין ולבאר זה היטב הביא סוגיית
 הגמ' גרסיק בגמ' כי אחא רב דימי אמר רבי יוחנן
 החוקק אחי חבירו בדין אחד אומר נדון כאלן ואחד
 אומר לך לבית הוועד טופין אחו וילך לבית הוועד
 אמר לפיו רבי אלעזר רבי מי ששאל בחבירו מנה יוליא
 מנה על מנה אלא טופין אחו וקן בעירו אחמר נמי
 אמר רב ספרא אמר רבי יוחנן שנים שנתעלמו בדין א'
 אומר ידון כאלן ואחד אומר לך לבית הוועד טופין אחו
 וקן בעירו ואם אמר כתבו וחזו לי מחזה טעם דנחויי
 דכותבין ונחנין לו ואם האריך דבר לשאל כותבין
 ושולחין כי עכ"ל הגמ':

ולכאורה נרא' דהחוקק ונתעלמו עיין א' הוא
 והכל הוא כדי שיחבייש וא"כ הוא האמת קשה שהיה לו
 לבעל החלמוד להקשות לו לרבי יוחנן מדידה אדידיה
 שבמקום א' אומר כופין אחו וילך לבית הוועד ובמקום
 א' אומר כופין אחו וקן בעירו ואם נראה לחרך דחרי
 אמוראי ואליבא דרבי יוחנן אפי"ה הא"ל לבעל החלמוד

אבל בעלמא חס היה מלגלג על הדין לא מדעיין ליה
 כי ואע"ג דאמריין בפרק זה בורר שאם אמר מחזה
 טעם דכותבין ונחנין לו מ"מ החס אין כותבין ונחנין
 לו מטעם פלוני ומראה פלוניא קן כתבו הרשב"א
 והראב"ד וקן דעת הראשונים ר"ח והראב"ד והר"י ז"ל
 דאין סחבין מחזה טעם דנחויי אלא למי שכתבו דוקא
 כי החס וקן למחלוקת אחר הדין היכא דליכא תשדא דלא
 מדעיין אלא אדרבא כי:

הנה נראה בלשון דחרחי סברי שאין כותבין ונחנין
 מחזה טעם דנחויי אלא כשכפואו ודנו אחו בעירו אבל
 אם דנו אחו מרטנו אין כותבין לו ואפי' כשכפו אחו
 אם שאל מחזה טעם וראה דנחויי דאין כותבין ונחנין
 לו אדרבא משמתין ליה ואין לומר שמה שכתב נמקי
 יוסף קן כתבו הרשב"א והרב רבינו נסים ז"ל אינו
 יסברי כר"ח רק בענין שאינו אריך לפרש הטעם דסוף
 לשון מוכיח דסברי כר"ח באמרת נמי דדוקא נתעלמו
 וכפו אחו כותבין ונחנין לו אבל בא מעלמו לא דכתב
 קן כתבו הרשב"א והרב ר' נסים ז"ל וקן דעת הראשונים
 ר"ח והראב"ד והר"י ז"ל דאין כותבין מחזה טעם דנחויי
 אלא למי שכתבו דוקא כי החס כי ואם תאמר דמאי
 דכתב דאין כותבין כי שאינו חחר לנל הפוסקים
 המתכרים למעלה רק למה שכתב וקן דעת הראשונים
 כי זה אינו דמה שכתב צפי' זה בורר יזיכה לחזר לטלם
 ז"ל וכתב הראב"ד דכי אמריין כותבין ונחנין לו הני
 מילי כשכפואו לדון בעירו אבל כשבא לדון מעלמו לא
 יכתבו המפרשים ז"ל שכן אמר וכו' וקן דעת רבינו חס
 הגה נראה בבירור מדהכיר המפרשים סחם ולא הזכיר
 המפרשים הראשונים כי. שהם המפרשים שהזכיר צפי'
 הרביית ולפי שכבר פרטם צפי' הרביית לא הולך לפרטם
 באלן ועוד ראה לזה שהרשב"א ז"ל כתב בפירוט בתשובה
 דאין כותבין ונחנין אלא כשכפואו דוקא אבל הבא לדון
 מעלמו אין כותבין ונחנין א"כ מה שכתב דאין כותבין
 מחזה טעם דנחויי אלא למי שכתבו בהכרח אחר
 להרשב"א שכן סובר כמ"ש א"כ חחר נמי להראב"ד שהוא
 מחזק נמי אחר הרשב"א הגה החבאר שכל אלו המפרשים
 המתכרים בגמק"י סברי חרחי האמת שאין כותבין לו
 מחזה טעם דנחויי אלא כשכפואו והשנית דאפי' כשכפואו
 אין כותבין לו טעמו וראייתו של דין וכ"כ מדברי הרשב"א
 שהוא דעת הרמב"ן ז"ל נמצא אומר שהחוס' וסמ"ג
 בשם ר"י והמרדכי ורש"י והרמב"ן והרשב"א והראב"ד
 והר"י והר"ן ונמק"י והגאון בשם א"ז כולם סוברים
 כר"ח א"כ אף ע"פ שהר"ש בתראה הוא נגד מנין מה

והירץ בלשון הקג"ר והג"ה שאמר למעלה החוקי' כי בעל דין קשה ומטריח את חבירו ולומר שהאחד הוא אלס וקשה ומטריח את חבירו ולומר אמ"ך ואין ראה חברו לדון כאלן אלל למקום וועד ח"מ הרבה שיהיה זה ב"מ מהם כלומר שטונת זה שאמר נלך לביח האועד הוא לפי שמחפחד שכין שהוא אלס וקשה ומטריחו יבא עליו בטענות כחבות ואולי באופן הטענות יחייב שאין לדין אלל מה שעיינו רואות ורונה לילך לביח וועד ח"מ הרבה כדי שיחבייש ולא יאמר אוחס הטענות הכחבות ולפי זה אלס וסרבן וחבירו שאומר נלך לביח האועד אינו לקנער ולחשד על הדיינים רק כדי שיחבייש ויודה על האמת בעבור זה אמר רבי יוחנן כאלן ספינ אוחו וילך עמו ולמטה גבי נחעלמו כתב נחעלמו שנעשו קשים זה על זה כלומר שיהיה אלמים וקשים ומטריחים זה את זה ובעבור זה בכאלן אפילו רבי יוחנן מודה שכופין אוחו וכן בעירו לפי שאין דעתו של זה שאומר נלך אלל לקנער ולחשד את הדיינים לומר שמה יטעו כמ"ש למעלה בארובה זה נראה לי שהיא כונה רש"י ז"ל אלל שקג"ר בלשון כמנהגו ומלת נחעלמו מוכיח ששניהם אלמים וסרבנים ולא לדיקים כלומר מחעלמים בקטנות וטריחים זה את זה נמלח למד שפי' ב' שנחעלמו מיירי לשניהם אלמים וסרבנים ולא לדיקים וכונת זה שאומר נלך לביח האועד לחשד ולומר שמה יטעו בדין וכ"כ דעת הרמב"ם ז"ל פ"ו מהלכות סנהדרין ח"ל ב' שנחעלמו אחד אומר דתן כאלן ואחד אומר נלך לב"ד הגדול שמה יטעו הדיינים הנה שכחב ז"ל שדעת זה שאומר נלך לב"ד הגדול הוא לחשד הדיינים ולומר שמה יטעו וכחב כן לפי שאם הוא כדי שיחבייש קשה לרבי יוחנן מדידה אדידה הקטנות שכחבתי למעלה ומיירי כשניהם אלמים וסרבנים ולא לדיקים וגם זה שאומר כחבו לי מחיה טעם דנחוי אינו מדבר בענוה לומר אולי טעיהם והוא בשביל שהוא רך אלכב דא"כ הוא הדין קשייא לרכתייהו וכן מדנקט בלשון נחעלמו נראה שסובר כר"ח דדוקא נחעלמו כששאל מחיה טעם דנחוי כוחבין ונחויין לו אבל בעלמא לא ואין לומר מדנקט לשון הגמ' ולא פיר' נראה שאינו סובר כר"ח דאדרבא אם היה סובר הפך ר"ח היה לו לפרש בלשון באופן שנשמע מדברין דלאו דוקא נחעלמו מאחר שמשמעו לשון הגמ' כר"ח כמ"ש המפרשים וכ"כ מדברי הרמב"ם ז"ל שאם שאל מחיה טעם דנחוי לב"ד הגדול שאין כוחבין ונחויין לו מדלל כחב גבי ב"ד הגדול ואם אמר כחבו לי מחיה טעם דנחוי כוחבין ונחויין אלל אדרבא משמחיק ליה

להקשות אותה ולחרך חרי אמורתי ואלבא דר"י ומדלל הקשה וחירך זה החירך נר' שאינו עיני א' ול"ק מדידה אדידה:

ועוד קשה דאמ' אחמר נמי רב ספרא אמר רבי יוחנן שנים שנחעלמו כו' ואם הוא אמת דהחוקף ונחעלמו עיני אחד הם היה לו לבעל החלמוד לומר ואחמר נמי אבל אמר אחמר נמי להורות שיש עיני א' אלל עיני אמר דומה לזה שאות' רבי אלעז' לכן נראה לי שפי' הסוגיית כך החוקף את חבירו כו' פי' שהאחד הוא אלס וסרבן ומטריח את חבירו ומשמחית ממנו זה שאומר נלך לב"ד הגדול הוא בשביל שמחפחד שאם ידון כאלן יבוא עליו בטענות כחבות ואולי באופן הטענות יפסיד הדין שאין לדין אלל מה שעיינו רואות לפיכך ראה לילך לב"ד הגדול כדי שיחבייש ולא יבא עליו בטענות כחבות ואין כונתו לחשד הדיינים רק כדי שיחבייש ויודה על האמת ולפיכך אמר רבי יוחנן שטפינ אוחו לילך עמו למקום האועד מאחר שהוא סרבן ואין כונתו של זה שאומר נלך לב"ד הגדול ח"ו לחשד הדיינים אבל מה שאמר בסמוך אמר רב ספרא אמ' רבי יוחנן ב' שנחעלמו כו' מיירי כשניהם אלמים ומטריחים זה את זה וא"כ בודאי כשהאחד טוען נלך לב"ד הגדול ודאי אין כונתו שיחבייש דכמו שמבירך אלס וקשה כך הוא נמי אלס וקשה ואינו מחפחד ממנו שיבוא עליו בטענות כחבות אלל דעתו לקנער ולחשד הדיינים ולומר שמה יטעו וכן מוכח בסמוך דכחב על זה ואם אמר כחבו לי מחיה טעם דנחוי כו' נראה שכוונתו כשאמר מעיקרא נלך לב"ד הגדול היחה כונתו לחשד הדיינים ועד אם כונתו כדי שיחבייש קשה כמ"ש למעלה דמה לו לשאל כו' והשתא ל"ק רבי יוחנן מדידה אדידה וכן אחי שפיר למה אמר אחמר נמי ולא אמר וכן איחמר נמי לפי שאינו הדין עלמו שאמר למעלה ומה שקבע בעל החלמוד כאלן ואם האורך כו' הוא ברור לפי שכין שנמלל אמת שאינם יודעים הדין הייתי אומר שהדין עמו וכופין אוחו לילך בב"ד הגדול קמ"ל דאפי"ה אין שומעין לו אלל כופין אוחו ודן בעירו ואם האורך דבר לשאל כוחבין ונחויין כו' חה ל"ל שהיא סברת רש"י דכחב גבי החוקף כו' החוקף את חבירו לדין ואין ראה חבירו בעל דין קשה ומטריח את חבירו לדין ואין ראה חבירו לדין כאלן אלל למקום וועד חלמידי חכמים הרבה שיהיה זה ב"מ מהם וגבי נחעלמו כתב נחעלמו שנעשו קשים זה לזה עכ"ל:

ונ"ל שרש"י ז"ל הרגיש הקטנות שכחבתי למעל' Awkoib Rouchl.

ודאי מלפני הוא ומלגלג על הדיינים נקרא והמלגלג על הדיינים כבר כתב ח"ל דב"ד מדין: ונ"ל דהרא"ש נמי יודה דהיכא ששאל לביד הגדול כתבו לי מאיזה טעם דנחוי דאין כותבין ונחנין לו דמלבד שהיא סבר' דאין כותבין ונחנין דלמי יראה לולתם מסוגיית הגמ' ג"כ נראה כן דהיכא ששאל לב"ד הגדול הורו מאיזה טעם דנחוי דאין כותבין ונחנין לל' מצינו בכל הסוגיית ולא בכל החלמוד דמישחמיט שום חימורא דאמר שחם שאל לב"ד הגדול הורו מאיזה טעם דנחוי דאין כותבין ונחנין. ומלאח אומר דאף הרא"ש יודה שחם שאל לב"ד הגדול מאיזה טעם דנחוי אין כותבין ונחנין וכן הדין בעלמא בזה הזמן בב"ד מומחה לרבים כמו בואח המדינה כנודע לכל ואמעם האלך בכל הארעא דין בב"ד הגדול יש להם בזה וכו' שהשוה אותם הרמב"ם ז"ל בפ' עשירי שהחכר למעלה ח"ל וכן הדין בזמן הזה שאין שם בב"ד הגדול אבל יש שם מקומות שיש חכמים גדולים מומחי לרבים ומקומות שיש תלמידים שאינם כמותם כו' וכן כתבו בהגהות בשם החוס' וספר המטות וכ"פ נמק"י ח"כ מאחר שדין בב"ד הגדול יש להם השואל מהם נואיזה טעם דנחוי אין כותבין ונחנין לו אדרבא משמחין ליה דגברא דמפקר בני דינא ומלגלג על הדיינים נקרא וכן כתב נמק"י יוסף בפ' הרבי' בשם הרשב"א ור"ח והראב"ד והר"י דאפי' בב"ד הקטן כששאל מאיזה טעם דנחוי במקום שנחטמו וכפאוהו לדון בעירו או במקו' שלא כפאוהו אלא שבאו לדון מרעום ואל מאיזה טעם דנחוי משמחין ליה כגון דא כו' לריך לפרש הטעם כדי שלא יתשדו אבל בעלמא היכא דליכא חשדא אס היה מלגלג לא מודעיין ליה טעמא דדינא אדרבא משמחין ליה דגברא דמפקר בני דינא ואע"ג דאמרין בפ' זה צורר שמי שהיה רוצה ללכת לדון לב"ד הגדול וכפאוהו ודן בעירו אס אמר כתבו לי מאיזה טעם דנחוי כותבין ונחנין לו מ"מ החס אין כותבין לו מטעם פ' ומראייה פ' וכן כתבו הרשב"א והר"ן וכן דעת הראשונים ר"ח והראב"ד והר"י ז"ל דאין כותבין ונחנין מאיזה טעם דנחוי אלא למי שכפאוהו דוקא וכן למי שמחלוק אחר הדין היכא דליכא חשדא ללא מודעיין ליה אדרבא משמחין ליה הגה נראה בבירור דאפי' שכפאוהו בב"ד קטן ודוהו בעירו שהדין נוחן שכותבין מאיזה טעם דמיהו אס שאל מאיזה טעם כו' דאין נחנין דאדרבא משמחין ליה ונקרא מלגלג דכתב אבל בעלמא היכא דליכא חשדא אס היה מלגלג על הדין לא מודעיין ליה

טעמא דדינא אדרבא משמחין ליה כו' ואע"ג דאמרין בפ' זה צורר שמי שהיה רוצה ללכת דכותבין ונחנין לו מ"מ החס אין כותבין מטעם פ' ומראייה פ' הגה מדהוקשה לו מפ' זה צורר נראה שהשוה מי ששאל מאיזה טעם וראייה דנחוי למי שמחלוק דאלת"ה מאי הוקשה לו שאני החס דאיו מחלוק כמו בהאי דהבא דאמר חזי מר דבחר דידי קא אזיל אלא ודאי מדהוקשה לו והולך לחרך דהחס אין כותבין מטעם פ' ומראייה פ' נראה דהשואל הורו מאיזה טעם או ראייה דנחוי נקרא מלגלג ומשמחין ליה כמו המחלוק וכן נמצינו למדין מכאן למפרשים שסוברים דאין כותבין ונחנין מאיזה טעם דנחוי אפי' בלא ראייה אלא למי שכפו אוחו ודן בעירו אבל לבא מעלמו לדון אין כותבין ונחנין שמי ששאל מאיזה טעם דנחוי לב"ד בלי ראי' דמשמחין ליה דמה לי שאל מאיזה טעם או ראייה דנחוי במקום שכפאוהו ומה לי שאל מאיזה טעם דנחוי במקום שבאו לדון מעלמא וכ"ן מסוף לשונו אליבא דמפרשים שכחו כן כתבו הרשב"א והראב"ד ז"ל וכן דעת הראשונים ר"ח והראב"ד והר"י שאין כותבין מאיזה טעם דנחוי אלא למי שכפאוהו דוקא וכן למי שמחלוק אחר הדין היכא דליכא חשדא ללא מודעיין ליה אלא אדרבא משמחין ליה:

נמצא אומר בב"ד שאין כותבין ונחנין לו מאיזה טעם דנחוי ומהו ממה פנים האי דיש לנו לפסוק ככל אלו הפוסקים שכחתי למעלה שסוברים דאפי' לב"ד הקטן אס באו לדון מרעום אס שאל מאיזה טעם דנחוי אין כותבין ונחנין לו ונחנין בגדון שלפנינו כבר באו לדון מרעום והב' שכב' כתבו לו בכחב הדין עס הטענות של בעלי דינים בלי ראיות וכבר כתבתי בשם ר"ח והראב"ד והר"י והרמב"ן והרשב"א והר"ן ונמק"י דאפי' שכפאוהו אין כותבין ונחנין לו מאיזה טעם וראייה דנחוי והג' שב"ד גדול ומומחה לרבים כמו בואח המדינה כנודע ומפורסם לכל העולם אין כותבין ונחנין לו כמו שהוכחתי למעלה ואע"פ שהדיין א' מהם מסייעו במקום א' או ד' אין נחשב כי בב"ד הגדול נמי היו הולכים אחר הרוב וכשהיה הדין יולא מרובם והיה אחד מהם שואל כתבו לי מאיזה טעם דנחוי ודאי לא היו כותבין ונחנין לו וכבר כתבתי למעלה שבזמן הזה בב"ד הגדול ומומחה לרבים דין בב"ד גדול יש לו והסם ילניו משניאות חמן: עמל הוא בעיני לבטל הזמן ללכת בדרך זה שבררר כי אין אלו אלא מעשה נערוח ואיבוד זמן להחוכח עס המכחיש הדברים הגלויים לרוחי השמש

ומו"מ מפני שהשתי פן החפאר עלי האכרחתי לגלח מחיילתי ללכת בדרך לא נסיתי והשכתי לך פעמים שלש ומעלה אם אוסיף לכתוב לא חקוה ממני שהוסיף להשיבך עוד החילתי דברי פיך כבר נלחתי אוחך כו' כמה גדול כחך בניטח להחלל במחח שקר ותלעג ואין מכלים חה דרך מימי קדם להעמיד העולה על רוחך נגר כל חכמי ישראל לא בלדק ולא במשפט ולא חדחא היא לך ולא חדחא היא לך כי מיו' שידעתי לא אמרת הדרי בי ואף כי איני חושד אוחך שבלבבך רק פיך כי זה היה העדר גמור רק כי אחה רחלה להחיות בפני עמי הארץ להראות שאתה גדול מחייתי לאו כל רבה ושאר חכמי התלמוד שהיו אומרים הדרי בי או דברים שאמרת לפניהם טעות הם בידי וכיוצא בדברים אלו: ומ"ש כמו שכחוב במשנה ובגמ' ובפוסקים ולא

השנה כהלכה עכ"ל. גם זה מכלל ההחיהרות כי כבר פשוט הוא שאין מי שיאמר העדים חוחמים ולא הדיינים ולא עלה על דעת חכמי המשנה והגמ' והפוסקים שיקום שום דיון לומר לא לחחוס אם יחחמו עדים דמאי איכפח ליה אם אין דברים בגו וכבר השכתי כהלכה שהבאתי ראיה מפרובול ומענתי טענה גלויה ומחקבלת בעיני כל הישר הולך שלא היה עולה על דעת כדברך בנ"ד מאחר שהקמת עלינו את הכעג דין לשטן למרוד בנו שלא דיון ולא יקבל את הדיון אם לא יראה חחימתך מוכרח ומחוייב אתה לחחוס כדי לסחוס פה שטן ולא ישטין עלינו:

ומ"ש כי גם אחס לא הייתם יכולים לחחוס כו' אם כל כוונתך וידיעותך ופירושיך הם על דרך זה על זה ידו כל הדוים אם דבר אחח היה מוקשה מהדעת כמו דבר זה לא היה אדם מכין אליו מעולם שמה שכתבת ואני קרוב לחייבו דיון אם לא יעשו פשרה ביניהם גלוי וידוע לכל יודע בטיב לשון שאין במשמע לשון זה איני יודע ועוד שמאתי שדברך בנדיים על הקדמת סחירה שרשי התלמוד דלא חיישי לב"ד טועין ובינה דינא בחר בית דינא לא דייקי אינך אומר איני יודע אלא הרי אתה אומר בפירוש יודע איני דברי חכמים ואיני חפך לדון כדבריהם:

ועוד שדברך חלה סוחרים דברך שאמרת לחכמי שאתה מוכרח לחחוס וכן חעשה ואח"כ כהחל בלשונם החלת בהם שנפלה בבור עמוק מהסברא שחדשת לומר שאתה כאלו איני יודע וגלוי וידוע לכל יודעך שאפי' היו טופחין אוחך לא תאמר שאיך יודע ורחמנא לילן כי בזה היית פוחח ידיעתך בפני עמי הארץ חה הפך

ומ"ש ויה' יתן בלבבנו אהבחו ויראחו בלחח לריך מאד שתקובל חפלה זו אם כל זה זכני ה' בסור ימי חל"י שהכרחתי לכתוב הגרחה לי משום מטח הכחח חוכיה אם השמע שמע ואם תחלל לבדך חשא ואני את נפשי הללתי: נא לשון בקשה אם יהיה בחגרת זו אתה דיבור